

Ključni nalazi posmatranja Lokalnih izbora u BiH 2024.

Koalicija za slobodne i poštene izbore "Pod lupom"

Opšta ocjena Lokalnih izbora u BiH 2024.

- Lokalni izbori 2024. godine u BiH provedeni su **generalno uspješno**, uz zabilježene slučajeve kršenja izbornih pravila, izolovane incidente, te izazove u procesima glasanja i brojanja glasova.
- **Integritet izbora** je **unaprijeđen** kroz izmjene i dopune Izbornog zakona BiH (28 preporuka Koalicije "Pod lupom" je u potpunosti ili djelimično implementirano).
- **Testiranje novih tehnologija** ocijenjeno je **izuzetno uspješno**.

PREDIZBORNI PERIOD

- Izborna kampanja bila je **mirnija** i u kampanji se u većoj mjeri **govorilo o lokalnim temama** (na 90,7% posmatranih predizbornih skupova).
- **Izmjene Izbornog zakona BiH donijele su pozitivne promjene**, uključujući zabranu preuranjene kampanje, preciznije regulacije zloupotrebe javnih sredstava i resursa, značajno povećanje novčanih sankcija i unapređenje izborne administracije, s akcentom na izbor predsjednika / zamjenika predsjednika biračkih odbora.
- Zabilježeno je **1.367 potencijalnih izbornih nepravilnosti** u predizbornom periodu, od kojih su ključne: preuranjena kampanja i plaćeno oglašavanje u vrijeme zabrane, zloupotreba javnih sredstava i nepravilnosti u formiranju biračkih odbora.

IZBORNI DAN

- Izborni dan je na najvećem broju biračkih mjesta protekao **u skladu sa izbornim pravilima**, a testiranje novih tehnologija je **uspješno realizovano**.
- Proces glasanja i brojanja glasova na regularnim biračkim mjestima gdje se nisu pilotirale nove tehnologije **ocijenjen je lošije** u odnosu na prethodne izbore (mogućnost uticaja na izborni rezultat na 3,8% biračkih mjesta).
- **Zabilježeno je 149 kritičnih situacija** (težih kršenja) na izborni dan, kao što su nepravilnosti pri procesu glasanja, nedostatak izbornog materijala, zabrana posmatranja i pritisci na birače, koje su sve uspješno riješene i **74 primjedbe** u zapisnike o radu biračkih odbora.
- Zabilježena su **ponavljanja "tradicionalnih" izbornih nepravilnosti** poput porodičnog glasanja, vraćanja birača sa biračkih mjesta jer nisu na Izvodu iz CBS-a i zloupotreba pomoći pri glasanju.
- **Uočene ekstremne vrijednosti**: na 3,8% BM evidentirana izlaznost veća od 75%, dok je na 8,3% BM zabilježeno više od 10% nevažećih listića za skupštinu/vijeće.

10 godina djelovanja
Koalicije "Pod lupom"

22 posmatračke misije
u BiH

150.000+ osoba
direktno učestvovalo u
aktivnostima Koalicije

16.000+ angažovanih
posmatrača/ica

60.000+ edukovanih
učenika/ca i
studenata/ica

Ključni nalazi posmatranja Lokalnih izbora u BiH 2024.

Koalicija za slobodne i poštene izbore "Pod lupom"

1480

zaprimitljenih prijava

159

izrečenih sankcija

Svaka deseta prijava rezultira novčanom kaznom.

859.500 KM

ukupan iznos izrečenih sankcija

442

upućene prijave Koalicije Pod lupom

88

izrečenih sankcija na osnovu prijava

35 novčanih sankcija

53 odluke kojima je uklonjeno 59 osoba iz biračkih odbora

162.500 KM

ukupan iznos izrečenih sankcija na osnovu prijava Koalicije Pod lupom

269

još uvijek nije razmatrano (neke podnesene u julu 2024. godine)

3.000 KM

minimalna sankcija za političkog subjekta

30.000 KM

maksimalna sankcija za političkog subjekta

15.000 KM

maksimalna sankcija za kandidata/kinju

5.405 KM

prosječan iznos sankcije koju izrekne CIK BiH

Pojedini višestruki prekršioци mogli su biti sankcionisani i do 12 puta većim iznosima koje propisuje Izborni zakon BiH.

Iako su se sankcije počele češće izricati, one nemaju odvraćajući karakter.

NOVE TEHNOLOGIJE

- Na Lokalnim izborima u BiH 2024. **pilotirano je više novih izbornih tehnologija**: skener glasačkih listića i transmisija rezultata, elektronska identifikacija birača i video nadzor na biračkom mjestu.
- Pilotiranje skenera glasačkih listića je na **97,9%** posmatranih BM ocijenjeno **uspješno**, gdje je proces glasanja i brojanja glasova bio **bolji** u odnosu na redovna BM, sa prosječnim vremenom skeniranja oba listića od **44,9 sekundi** i prosječnim vremenom transfera rezultata za oba nivoa (sa preferencijalnim glasovima) od **92,6 sekundi**.
- Elektronska identifikacija birača je **uspješno testirana na izborni dan** - postotak birača koji su uspješno identifikovani korištenjem nove tehnologije iznosi **96,6%** (311 od 322 birača koji su prosječno glasali na biračkom mjestu).

POSTIZBORNI PERIOD

- CIK BiH je donijela naredbe o **ponovnom brojanju glasačkih listića na ukupno 186 BM**, a odbila zahtjeve Koalicije "Pod lupom" za brojanje glasačkih listića na 442 BM i glasove putem pošte u 3 osnovne izborne jedinice.
- Nepoštovanje novih zakonskih odredbi** o izlaganju stranačkog propagandnog materijala u pojedinim opštinama i gradovima.
- Izigravanje izborne volje građana i građanki** i političke igre sa dodijeljenim mandatima (**261 odustajanje od mandata**).

ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA

- Primijećen je **4,5 puta veći broj prijavi** izbornih nepravilnosti i više izrečenih sankcija.
- Nedovoljne sankcije za izborne nepravilnosti koje **nisu odvraćajućeg karaktera ili izostanak sankcija** za dokazane izborne nepravilnosti.
- Nepostojanje sistema odabira prioriteta** za postupanje po prijavama izbornih nepravilnosti i **neujednačene prakse sankcionisanja** - posebno višestrukih prekršioца koji se ne kažnjavaju progresivno i najstrožim sankcijama.

Preporuke za unapređenje izbornog procesa u BiH

Koalicija za slobodne i poštene izbore "Pod lupom"

PRIORITETNE PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE IZBORNOG PROCESA

UVESTI NOVE TEHNOLOGIJE
NA SVA BIRAČKA MJESTA

ADEKVATNO SANKCIONISATI
IZBORNE NEPRAVILNOSTI

JAVNO OBJAVITI CENTRALNI
BIRAČKI SPISAK

IZRADITI BAZU NESTRANAČKIH
PREDSJEDNIKA/CA I ZAMJENIKA
BIRAČKOG ODBORA

POJEDNOSTAVITI PROCES
AKREDITOVANJA
POSMATRAČA/ICA

1

UVESTI NOVE IZBORNE TEHNOLOGIJE NA SVIM BIRAČKIM MJESTIMA

Uvesti elektronsku identifikaciju birača i skenere glasačkih listića na svim biračkim mjestima za Opšte izbore u BiH 2026. godine.

2

SANKCIONISATI SVE IZBORNE NEPRAVILNOSTI BLAGOVREMENO I ADEKVATNO

Sve dokazane izborne nepravilnosti moraju biti sankcionisane (pritisci na birače, zloupotreba javnih sredstava i resursa, nepravilnosti u glasanju i manipulacije tokom brojanja glasova). Višestruki prekršiocci moraju biti progresivno kažnjavani kako bi ih se najstrožim sankcijama odvratilo od kršenja izbornih pravila.

3

JAVNO OBJAVITI CENTRALNI BIRAČKI SPISAK (CBS)

Izvodi iz Centralnog biračkog spiska trebaju biti javno objavljeni i dostupni svim građanima/kama na internet stranici Centralne izborne komisije BiH, kako to nalaže Izborni zakon BiH, u skladu sa principima zaštite ličnih podataka građana/ki. Centralni birački spisak periodično trebaju revidirati izborni organi, odnosno, nadležne institucije.

4

IZRADITI BAZU OBUČENIH NESTRANAČKIH KANDIDATA/KINJA ZA PREDSJEDNIKE/ICE I ZAMJENIKE PREDSJEDNIKA/ICA BIRAČKIH ODBORA

Nestranački predsjednici/ice biračkih odbora i njihovi zamjenici/ice trebaju biti birani i obučavani u neizbornom periodu, počevši od 2025. godine, kako bi se uspostavila baza nestranačkih osoba kao potencijalnih predsjednika/ica i zamjenika predsjednika/ica biračkih odbora.

5

POJEDNOSTAVITI PROCES AKREDITOVANJA NESTRANAČKIH POSMATRAČA/ICA IZBORA

Proces akreditacije nestranačkih posmatrača/ica (posmatrači/ice udruženja građana) treba pojednostaviti i omogućiti im lakši pristup biračkim mjestima na način da se identifikacija akreditovanih nestranačkih posmatrača/ica vrši na biračkim mjestima na osnovu lista akreditovanih posmatrača/ica blagovremeno dostavljenih od strane Centralne izborne komisije BiH, a dosadašnje akreditacije treba ukinuti ili ih redizajnirati i preuzimati na biračkim mjestima pri pristupanju posmatrača/ica određenom biračkom mjestu.

Preporuke za unapređenje izbornog procesa u BiH

Koalicija za slobodne i poštene izbore "Pod lupom"

OSTALE PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE IZBORNOG PROCESA

54

u potpunosti ili djelimično implementirane preporuke Koalicije Pod lupom za unapređenje izbornog procesa u BiH do sada

42

preporuke nakon Lokalnih izbora 2024. godine

za zakonodavne vlasti

za sudove, tužilaštva i policiju

za izbornu administraciju

Sve nalaze i preporuke Koalicije "Pod lupom" možete pronaći u Finalnom izvještaju o građanskom, nestranačkom posmatranju Lokalnih izbora 2024. godine u Bosni i Hercegovini na linku: <https://podlupom.org/biblioteka/izvjestaji-o-posmatranju-izbora/finalni-izvjestaj-o-gradanskom-nestranačkom-posmatranju-lokalnih-izbora-2024-godine-u-bih/>

ZA ZAKONODAVNE VLASTI

Osigurati inkluzivnost i transparentnost izborne reforme u BiH kroz institucije vlasti, implementirati presude Evropskog suda za ljudska prava, kao i Ustavnog suda BiH, podsticati rodnu ravnopravnost i unaprijediti Izborni zakon BiH. Takođe, potrebno je uvesti krajnje rokove za formiranje vlasti na svim nivoima, revidirati izborne jedinice i depolitizovati izborni proces, koliko god je to moguće u trenutnim okolnostima.

ZA IZBORNU ADMINISTRACIJU

Centralna izborna komisija BiH treba efikasnije rješavati prijave izbornih nepravilnosti i kršenje odredbi Izbornog zakona BiH, u skladu sa svojim nadležnostima, povećati transparentnost i unaprijediti obuku izborne administracije. Takođe, potrebno je sankcionisati uočene zloupotrebe i osigurati bolji nadzor nad radom lokalnih izbornih komisija.

ZA SUDOVE, TUŽILAŠTVA I POLICIJU

Procesuirati izborne nepravilnosti i počinjena krivična djela u izbornom procesu u BiH, spriječiti pritiske na birače i povećati transparentnost informacija o prigovorima i žalbama, koji su dostavljeni Centralnoj izornoj komisiji BiH.

NOVE IZBORNE TEHNOLOGIJE

S obzirom na to da je preko 100.000 građana potpisalo peticiju za uvođenje novih izbornih tehnologija, te da 83% građana podržava njihovo uvođenje na izborni dan, potrebno je na vrijeme osigurati finansijska sredstva, pripremiti implementaciju elektronske identifikacije birača i skeniranja glasačkih listića, te obezbijediti edukaciju i održavanje opreme.

DRUGI TEHNIČKI ASPEKTI

Osigurati pristupačnost svim biračkim mjestima za osobe s invaliditetom, unaprijediti tehničku podršku tokom izbora i povećati javnu dostupnost zbirnih rezultata.